

**DIE SA EKONOMIE EN DIE INVLOED OP ONDERWYS:
'N LAND IN DIE MOEILIKHEID**

SAOU AANBIEDING

28 AUGUSTUS 2017

Jannie Rossouw

Hoof: Skool vir Ekonomiese en Sakewetenskappe

Universiteit van die Witwatersrand

Oorsig

- Hierdie voordrag is nie vir 'n sensitiewe gehoor nie (*this presentation is not for sensitive viewers*)
- Oorsig van Suid-Afrika
- Hooffunksies van 'n regering
- Groot risiko wat Suid-Afrika in die gesig staar: Grade van rommel
- Fiskale beleid: Vermy die fiskale afgrond (indiensneming)
- Staatsbesteding
- Onderwysbesteding
- Implikasies vir die onderwys
- Rykdombelasting
- Die Laffer-kromme
- Samevatting en die pad vorentoe

Oorsig van Suid-Afrika

- 26e grootste land ter werêld volgens oppervlakte
- 30e grootste ekonomie ter werêld volgens koopkragpariteit (nie markkoers nie: on purchasing power parity, not market exchange rate)
- Grootste ekonomie in Afrika
- Bevolkingsraming = 55 miljoen mense
- Bevolkingsgroei ongeveer 1% per jaar
- Werkloosheidskoers = 27%

Oorsig van Suid-Afrika

- Wisselvallige wisselkoers verhoog koste en onsekerheid
- Ekonomiese groeikoers in 2016 = 0,3% (stagnasie)
- Ekonomiese groeikoers vir 2017 en 2018 weens kredietrisiko-afgradering?
- Onstabiele politieke omgewing (ANC en DA)
- Nog 10 Zuma-jare (Dlamini-Zuma) na Zuma?

Hoofunksies van 'n regering

- Handhaaf wet en orde
- Skep 'n omgewing vir volhoubare ekonomiese groei
- Beskerm owerheidsinstellings en verseker 'n omgewing vry van korrupsie ten einde waarde-vir-geld te verseker
- Die huidige Zuma-administrasie verstaan nie hierdie beginsels nie

Groot risiko wat Suid-Afrika in die gesig staar: Grade van rommel

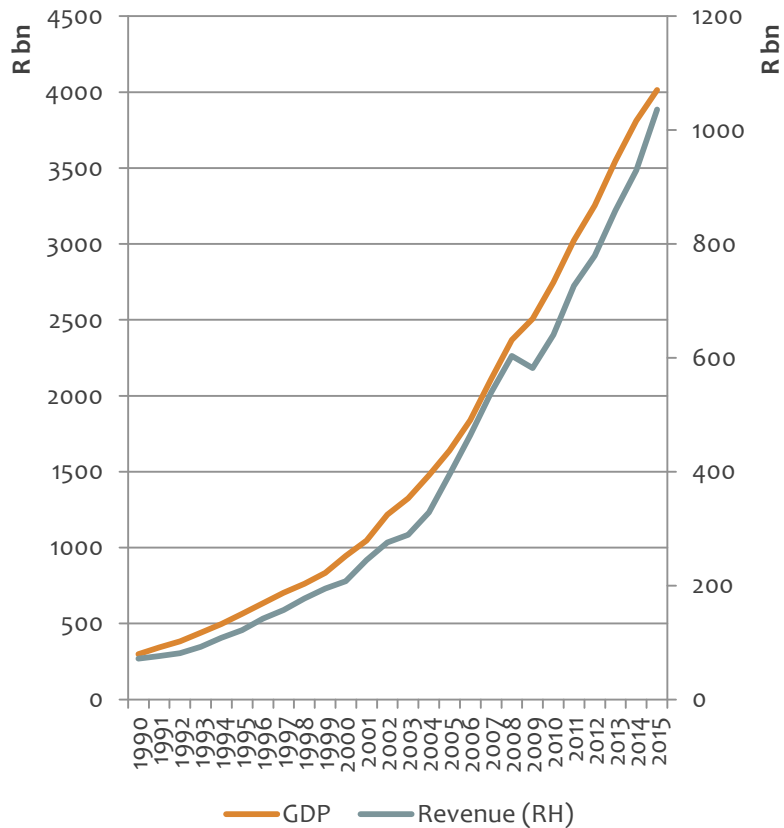
- Suid-Afrika is grootliks tot rommelstatus afgegradeer
- Dit lei tot hoër koste om geld te leen (hoër rentekoerse)
- Gradering het ernstige implikasies vir ekonomiese beleid:
 - Swakker beleggingsvertroue
 - Swakker wisselkoers
 - Hoër inflasiekoers
 - Hoër rentekoerse
- **Grade van rommel**

Kredietrisikograderingskaal

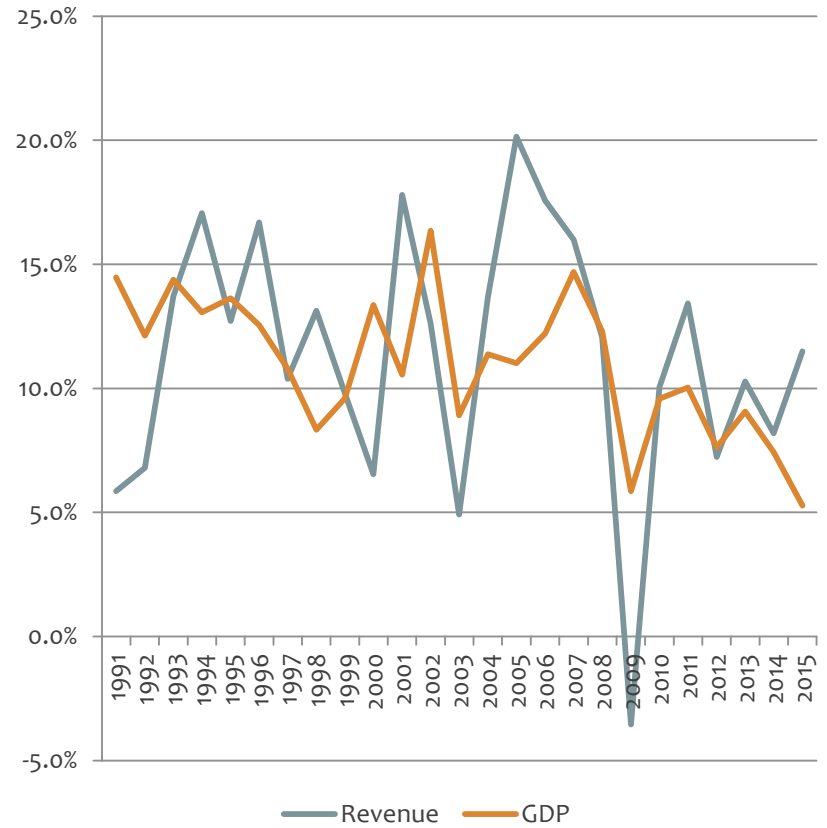
		<u>Moody's</u>	<u>Standard and Poor's</u>	<u>Fitch</u>
Lae risiko	Beleggingsgradering	Aaa	AAA	AA
		Aa1	AA	AA+
		Aa2	AA	AA
		Aa3	AA-	AA-
		A1	AA+	A
		A2	A	A
		A3	A-	A-
		Baa1	BBB+	BBB+
		Baa2	BBB	BBB
		Baa3	BBB-	BBB-
Hoë risiko (rommel)	Spekulatiewe gradering	Ba1	BB+	BB+
		Ba2	BB	BB
		Ba3	BB-	BB-
		B1	B+	B+
		B2	B	B
		B3	B-	B-
		Caa1	CCC+	CCC+
		Caa2	CCC	CCC

Fiskale beleid: Vermy die fiskale afgrond

Nominale waardes

Persentasieverandering (j:j)

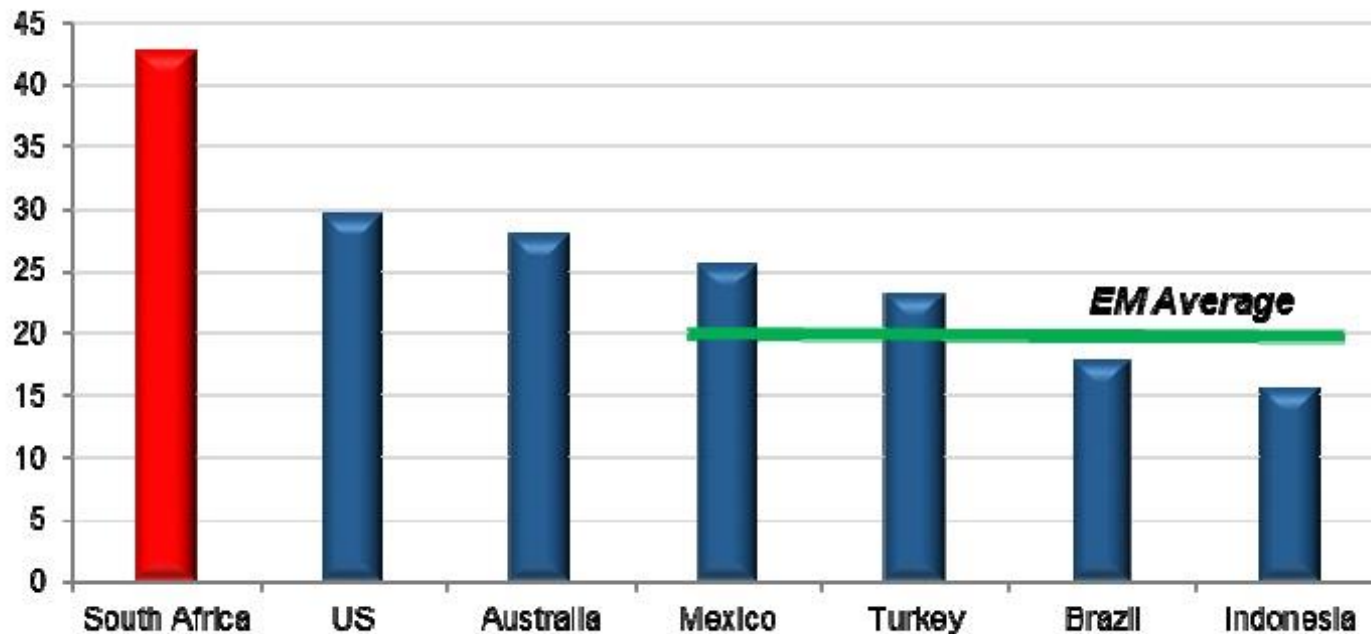

Source: Rossouw J, Joubert F and Breytenbach A 2016

Fiskale afgrond: Staatsbesteding

- Owerheidsinkome groei reël teen dieselfde koers as die ekonomie
- Owerheid se vermoë om meer inkomste te kry is beperk weens ekonomiese stagnasie
- Met ekonomiese stagnasie is hoër belastings die enigste wyse waarop besteding gefinansier kan word
- Verwag groter begrotingstekorte
- Is staatskuld op pad na 100 persent van BBP (tans sowat 50 persent)?

Suid-Afrika kan nie langer sy staatsdiens bekostig nie: Owerheidsvergoeding as % van BBP

Bron: Coronation [n.d.]

Owerheidsindiensneming, 2005 tot 2016

	Sentrale regering	Provinsiale regering	Totaal	Persentasieverandering
31/03/2005	369 820	823 677	1 193 497	
31/03/2006	385 783	860 580	1 246 363	4.4%(y/y)
31/03/2007	407 858	889 652	1 297 510	4.1%(y/y)
31/03/2008	406 180	938 173	1 344 353	3.6%(y/y)
31/03/2009	419 266	967 740	1 389 006	3.3%(y/y)
31/03/2010	410 446	1 006 793	1 417 239	2.0%(y/y)
31/03/2011	427 701	1 047 990	1 475 691	4.1%(y/y)
31/03/2012	443 643	1 075 515	1 519 158	2.9%(y/y)
31/03/2013	455 222	1 084 197	1 539 419	1.3%(y/y)
31/03/2014	454 473	1 116 404	1 570 877	2.0%(y/y)
31/03/2015	448 684	1 104 058	1 552 742	-1.1%(y/y)
31/03/2016	486 375	1 073 634	1 560 009	0.1(y/y)
31/09/2016	482 587	1 076 102	1 558 689	-0.1(q/q)

Owerheidsvergoeding, 2007/08 tot 2019/20

Fiskale jaar	R miljard	% van owerheidsinkome	Persentasieverandering (% j:j)
2007/08	195.0	34.5%	14.9%
2008/09	232.5	37.7%	19.2%
2009/10	273.1	46.6%	17.5%
2010/11	309.9	46.1%	13.5%
2011/12	346.0	46.4%	11.6%
2012/13	375.0	47.1%	8.4%
2013/14	411.3	46.0%	9.7%
2014/15	445.3	45.3%	8.3%
2015/16	479.5	44.4%	7.7%
2016/17	512.2	44.5%	6.3%
2017/18	550.3	43.5%	7.4%
2018/19	588.6	42.3%	6.9%
2019/20	631.1	42.5%	7.2%

Onderwysbesteding 2017/18-belastingjaar

- Begrote besteding op basiese onderwys (skole) is R243 miljard
- Sal na verwagting met 7,3 persent per jaar tot die 2019/20-fiskale jaar groei
- Beloop sowat 17,5 persent van totale owerheidsbesteding
- Ongeveer 70 persent van die besteding is vir vergoeding van onderwysers (sowat R178 miljard) (of 'n groter persentasie aldus sommige bronne)
- Vergoeding van onderwysers word begroot om teen 7,8 persent per jaar tot die 2019/20-fiskale jaar te groei
- Vergoeding van onderwysers neem toe as persentasie van totale besteding op basiese onderwys

Onderwysbesteding 2017/18-belastingjaar

2.3% x 373,089 = 10,989			POST PROVISIONING: 2017					SAOU = 8% x 10,989 = 879		
PROV	No learners	No Posts	Personnel cost as %	L:E ratio			Ad Hoc Pool	No Excess Eds	No excess member	ELSEN
				PS (n: 1)	SS(n: 1)	Total (n: 1)				
Gau	1 928 474	61 758	73,00%	33,1	33,1	33,1	1250	845	51	Ratio: 11.76:1
KZN	2 657 917	86 737	85,00%	30,64	30,64	30,64	3420	3320	68	1400 posts
Limp	1 698 741	51 477	91,53%	32,9	32,9	33,00	1200	775	15	Only 1.8% of budget
Mpu	998 039	32 637	85,00%	32,93	28,54	30,58	250	0	0	Ratio: 10.71:1
NC	269 372	8 807	88,00%	30,59	30,59	30,59	250	58	7	Ratio: 12:1
NW	810 412	25 703	86,00%	31,1	29,1	30,1	400	142	3	Weighting' retained: Weighted ratio is 34.1
EC	1 588 046	53 500	90,58%	32,1	27,1	30,1	924	4887	488	866 posts
FS	634 977	20 431	86,87%	33,95	28,32	31,08	450	909	212	Ratio: 10.24:1
WC	655 179	32 039	86,00%	37,5	34,8	36,6	150	395	72	610 posts @ ordinary schools & 1773 @ ELSEN
	11 241 157	373 089	85,78%	32,76	30,57	31,75	8294	11331	916	

Implikasies vir die onderwys

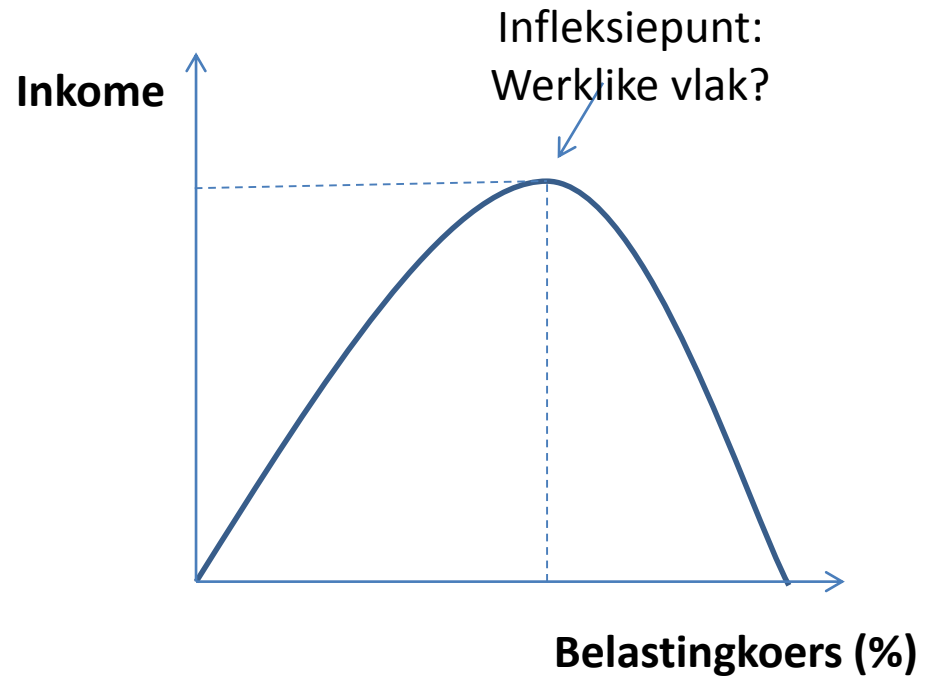
- Minder hulpbronne
- Begrotingsdruk
- Gebruik van tegnologie
- Leeders per klas?
- Vakkeuses?
- Groeiende gaping tussen ryk en arm skole
- Groei in privaatskole

Oorblywende alternatief weens ekonomise stagnasie: Rykdombelasting

- Die regering het nie verdere opsies nie
- Bestedingsbesuiniging is verkieslik voor hoër belasting, spesifiek voor rykdombelasting
- Rykdombelasting vorm deel van 'n beleid van radikale ekonomiese transformasie
- Rykdombelasting is baie problematies:
 - Ontmoedig besparing (bates kan herverdeel word; herinneringe kan nie herverdeel word nie)
 - Groot las op diegene met bates wat 'n lae maandelikse inkomste het
- Dit is nodig om aspekte van rykdombelasting te bespreek ten einde die skade wat dit doen, te beperk

Die Laffer-kromme

- Belastingkoers/belastinginkome verwantskap
- Hoër belasting bring nie noodwendig hoër belastinginkome nie
- Belastingbasis kan krimp as belastingbetalers minder werk weens hoër belastingkoerse
- Kan iemand (SARS, Nasionale tesourie, akademië, ens.) bepaal waar Suid-Afrika op die kurwe lê?

Bron: Black A, Calitz E, Steenekamp T, et al. 2011

Samevatting en die pad vorentoe

- Afrika is nie vir sissies nie
- Suid-Afrika het 'n korrupte regering met 'n President wat dink hy is 'n Opperhoofman
- Suid-Afrika kan vinnig herstel maar 'n tweede Zuma-termyn (Dlamini-Zuma) moet afgeweer word
- Suid-Afrika is desperaat vir hoër ekonomiese groei as die enigste volhoubare wyse om ons probleme die hoof te bied
- Ekonomiese stagnasie gaan voortduur totdat Zuma uittree

Samevatting en die pad vorentoe

- Na Zuma kan die ekonomie vinnig herstel
- Staatsbesteding het sy boperk bereik
- Beperk verdere indiensneming in die staatsdiens (té veel ministers en staatsdepartemente)
- Berei voor vir die debat oor 'n rykdombelasting en neem dit in ag in nasionale en eie finansiële beplanning
- My visie 2020:

'n Regering van nasionale genesing (*government of national healing*) om korrupsie hok te slaan en vertroue in Suid-Afrika te herstel

Vrae/Bespreking

Bibliografie:

- Black A, Calitz E, Steenekamp T, et al. 2011. *Public Economics for South African students*. Oxford University Press
- Coronation [n.d.] Online at <http://www.coronation.com/za/personal>
Accessed at 26 February 2017
- Naik N, Bhoola F and Rossouw J 2017. Credit rating agencies: Who are they and do we need them? *New Agenda*. Issue 66
- Republic of South Africa. 2017. *Budget Review 2017*. National Treasury: Pretoria
- Rossouw J, Joubert F & Breytenbach A. 2016. Suid-Afrika se fiskale keuses gemodelleer: Afgrond of plato? *Tydskrif vir Geesteswetenskappe*, Jaargang 56(2-2). Junie
- SA Reserve Bank: Various publications
- Stats SA